

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB
TA’LIMI VAZIRLIGI

NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA
UNIVERSITETI

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Maxsus
pedagogika va inklyuziv ta’lim fakulteti tomonidan 2023-yil 27 oktabr kuni
o‘tkaziladigan

«Maxsus va inklyuziv ta’lim: an’ana,tajriba va innovatsiyalar»
mavzusida Respublika anjumanining

AXBOROT XATI

ANJUMAN ILMIY YO‘NALISHLARI:

1. Maxsus pedagogika va psixologiyaning dolzarb muammolari, alohida ehtiyojli bolalarni ta’limiy va ijtimoiy inklyuziyasi.
2. Maxsus pedagogika, inklyuziv ta’lim bo’yicha kadrlar tayyorlashning zamonaviy muammolari va shart-sharoitlari.
3. Umumta’lim maktablari va maktabgacha ta’lim tashkilotlari tizimida inklyuziv ta’limni barqaror rivojlantirish istiqbollari.
4. Alohida yordamga muhtoj, nogironligi bo‘lgan shaxslarni oliy ta’lim muassasasida o‘qitish, ijtimoiylashtirish va reabilitatsiyalash muammolari va istiqbollari.
5. Alohida yordamga muhtoj bolalarning maxsus va inklyuziv ta’limida o‘qitishning zamonaviy korreksion-pedagogik texnologiyalari.
6. Pedagogika oliy o‘quv yurtlari va kollejlari bitiruvchilari o‘rtasida inklyuziv kompetensiyalarni shakllantirish.
7. Alohida yordamga muhtoj bolalar ota-onalarini psixologik va pedagogik jihatdan qo‘llab-quvvatlash.
8. Alohida yordamga muhtoj bolalar manfaatlari yo‘lidagi idoralararo o‘zaro hamjihatlik.

Anjuman materiallariga qo‘yiladigan talablar:

Anjuman materiallari mavzu doirasidan chetga chiqmasligi, aniq ilmiy dalillar va ma’lumotarga asoslanishi, maqolada bayon etilgan muammolarning mazmuni, fikrlar orasida mantiqiy aloqadorlikning ta’minlanishi, xulosa va yechimlarining ishonchli, qisqa va aniq bo‘lishi talab etiladi.

Maqolalar MS Office dasturining Word 97-2003 muharriri Times New Roman shrifti, 14 kegel, 1,5 intervalda bo‘lishi va 5-7 bet hajmda bo‘lishi lozim.

Maqola matni A4 hajmidagi qog‘ozga, yuqoridan va pastdan 2,5 sm., chapdan 3 sm., o‘ngdan 1,5 sm. joy qoldirib yoziladi.

Anjumanda xorijiy hamda hamdo‘stlik davlatlari, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim va ilmiy tadqiqot muassasalarida faoliyat ko‘rsatayotgan professor-o‘qituvchilar, ilmiy xodimlar, doktorant va tayanch doktorantlar, mustaqil izlanuvchilar, magistrlar va talabalarining ishtirok etishlari rejalashtirilmoqda.

O‘zbekiston
Respublikasi Vazirlar
Mahkamasi Rayosati
majlisining 39-son
bayoni 20-bandi
birinchi xatboshisida
belgilangan
2023-yilga mo‘ljallangan
xalqaro va respublika
miqyosida o‘tkaziladigan
ilmiy va ilmiy-texnik
tadbirlar rejasiga
muvofiq

AHJYMAHNING
O‘TKAZILISH
SHAKLI: ONLAYN VA
OFLAYN

Maqolalar qabul qilish
muddati:
Maqola va tezislar
2023-yil 20- oktabrga
qadar.

Materiallarni
elektron shaklini
quyidagi
manzillarga
yuborish mumkin:

Tel.:

+998998114033

Mamatova Aziza
Bo‘ribayevna

Anjuman tili:
o‘zbek, rus, ingliz
tillari

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
TA'LIMI FAN VA INOVATSIYALAR
VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA
MAKTAB TA'LIMI
VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT
PEDAGOGIKA
UNIVERSITETI

**“Maxsus va inklyuziv ta’lim an’ana, tajriba va
innovatsiyalar”
mavzusidagi Respublika anjumani**

27-oktabr 2023-yil

Toshkent - 2023

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI
NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Maxsus pedagogika va
inklyuziv ta'lim fakulteti tomonidan 2023-yil 27 oktabr**

**«MAXSUS VA INKLYUZIV TA'LIM:
AN'ANA,TAJRIBA VA INNOVATSIYALAR»
MAVZUSIDA RESPUBLIKA ANJUMANI
TEZISLARI TO'PLAMI**

TOSHKENT - 2023

TO'PLAB NASHRGA TAYYORLOVCHILAR

Shoaxmedova S.K., Mamatkulova L.T., Alimova K.X,
Logopediya kafedrasi o'qituvchilari

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

Ayupova M.Y,
Nizomiy nomidagi TDPU Logopediya kafedrasi professori p.f.n

Axmedova Z.M,
Logopediya kafedrasi dotsenti p.f.n.

Abidova N.Z,
Logopediya kafedrasi dotsenti., PhD

Bozorov O.Y,
Logopediya kafedrasi dotsenti v.v.b., PhD

Gapurova D.T,
Logopediya kafedrasi dotsenti v.v.b., PhD

Mamatova A.B,
Logopediya kafedrasi dotsenti v.v.b., PhD

Xusniddinova B.X,
Logopediya kafedrasi o'qituvchisi

Дети учатся передавать акценты в музыке, исполнять построения, требующие активного внимания от всей группы. Все участвующие делятся на пары и встают по кругу. На первую часть музыки дети идут вправо по кругу. На вторую часть музыки дети ведущей пары опускают руки, поворачивают из круга и бегут в противоположные стороны по кругу. К концу второй части музыки круг выворачивается (спиной к центру) и ведущая пара снова берется за руки. На повторение первой части дети идут по кругу в правую сторону, на повторение второй части дети следующей пары опускают руки и также бегут в разные стороны, выворачивая круг лицом к центру. Внимание детей направлено на резкое изменение ритма, темпа и характера музыкального произведения.

Упражнения на переключаемость с одного движения на другое

Упражнение с флажками

Дети построены в колонну парами в одном конце зала. Два флажка (красный и синий) лежат на двух стульях в другом конце. Под музыку марша первая пара идет к флажкам, берет их и свободно ходит по залу. Под музыку, исполняемую в быстром темпе, дети бегут к стульям, кладут флажки на свои места и возвращаются к колонне, становясь в конце ее. Упражнение продолжает выполнять следующая пара.

Упражнение с обручем

Под марш дети идут в колонне друг за другом. При изменении темпа музыки они бегут к обручу, который лежит в центре зала, берутся за него правой или левой рукой (по указанию педагога) и бегут по кругу, держась за обруч, пока не услышат изменения в темпе – снова звучит марш. Кладут обруч на пол и идут опять друг за друга.

Упражнение с движением по кругу

Дети образуют два круга. Один круг движется под марш. С началом мелодии быстрого темпа второго круга начинает движение, а первый останавливается.

Дети под марш идут по кругу. Движение прерывается музыкой быстрого темпа: все разбегаются свободно по залу. На остановку в звучании дети приседают на корточки в том месте, где их застал музыкальный сигнал. На возобновившийся темп марша снова собираются в круг и начинают упражнение сначала.

«Собираем камушки»

Дети сами (без указаний педагога) находят ритм и характер движения. Упражнение учит детей четко останавливаться на ходу в соответствии с ритмом музыкальных фраз.

ЛИТЕРАТУРА

1. Akramova, H. (2018). Didactic Foundations of Labor Activity for Children with Intellectual Disabilities. Eastern European Scientific Journal, (6).
2. Akramova, X. (2019). Peculiarities of the labor activity of mentally retarded pupils. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(6).
3. Akramova, X. (2020). Методика формирования общих трудовых навыков у умственно отсталых учеников через компьютерные мультимедийные программы. *Архив Научных Публикаций JSPI*, 1-7.
4. Haqberdiyev, J. (2021). MAXSUS MAKTAB-INTERNATDA KOKLEAR IMPLANTLI BOLALARDA NUTQIY MULOQOTNI SHAKLLANTIRISH. *Журнал Педагогики и психологии в современном*

Ishmatova Ozodaxon Sirodjoyva

CHDPU Maxsus pdagogika

kafedrasi o'qituvchisi

ALOHIDA EHTIYOJLI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILAR NUTQINI RIVOJLANTIRISHDA FONETIK RITMIKA TEXNOLOGIYASINING KORREKSION IMKONIYATLARI

Annotatsiya: Maqolada alohida ehtiyojli boshlang'ich sinif o'quvchilar nutqini rivojlantirishda fonetik ritmika texnologiyasining korreksion imkoniyatlari borasida so'z yuritiladi.

Аннотация: В статье говорится о коррекционных возможностях фонетико-ритмической технологии в развитии речи младших школьников с особыми потребностями.

Abstract: The article talks about the correctional possibilities of phonetic rhythmic technology in the development of speech of elementary school students with special needs.

Kalit so'zlar: Ishmatova O.S. , fonetik ritmika, ENB o'quvchilar, prosodika, o'quv reja, audial, visual, kinestetik...

Ключевые слова: Ишматова О.С. , фонетическая ритмика, студенты дети с нарушениями слуха, просодия, учебная программа, аудиальный, зрительный, кинестетический...

Keywords: Ishmatova O.S. , phonetic rhythmicity, children with hearing impairments, prosody, curriculum, audial, visual, kinesthetic...

Hozirgi kunda uzluksiz ta'limning har bir bo'g'ida zamon talablariga moslashishga yo'naltirilgan islohotlar olib borilmoqda. Jumladan kar va zaif eshituvchi bolalar ta'limida ham qator o'zgarishlar yuz bermoqda. Bunda o'quv rejalarining optimallashtirishini misol qilib olishimiz mumkin. Ma'lum-ki kar va zaif eshituvchi bolalar umumta'lim maktablarida maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan tasdiqlanadigan moslashtirilgan dastur asosida tahsil oladilar. Ushbu o'quv reja har yili avgust oyida tahrirlanib, tasdiqlanadi, so'ngra amaliyotga joriy etishga taklif etiladi. Ushbu o'quv rejada davlat komponenti hamda korreksion fanlar komponentlari bor. Korreksion fanlar komponenti aynan alohida ta'lim ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarga mo'ljallangan bo'lib

-eshitish idrokini rivojlantirish, talaffuzni shakllantirish;

-nutqiy muloqot;

-musiqa va ritmika kabi mashg'ulotlardan tarkib topgan.

Eshitish idrokini rivojlantirish bo'yicha yillik ish reja tuziladi. Talaffuz va nutqiy ko'nikmalarni shakllantirish bo'yicha har bir o'quvchining talaffuzi va nutqidagi o'zgarishlardan kelib chiqqan holda individual reja tuziladi. Musiqa va ritmika mashg'ulotlari maxsus ma'lumotga ega bo'lgan 2 nafar o'qituvchi: surdopedagog va musiqa rahbari tomonidan birgalikda o'tkaziladi.

"Nutqiy muloqot" korreksion dars o'quvchilarni ijtimoiy hayotga tayyorlashda muhim hisoblanib, o'quvchilarning lug'at boyligini oshirishga xizmat qiladi. Bu dars o'quvchilarni og'zaki, yozma, daktil va imo-ishorali shakllarda muloqot qilishga o'rgatadi.

Musiqa va ritmika mashg'ulotlari maxsus ma'lumotga ega bo'lgan 2 nafar o'qituvchi: surdopedagog va musiqa rahbari tomonidan birgalikda o'tkaziladi.

Afsuski aksariyat muassasalarda ushbu mashg'ulotlarga 2-darajali mashg'ulot sifatida qaralganligi sababli, har doim ham mashg'ulot kutilgan natijalarni bermayapti. Ya'ni kar va zaif eshituvchi bolalar fanlarni o'zlashtirish va atrofdagilar bilan muloqotga kirishish uchun yetarli ko'nikma, malakalarga ega bo'lmayaptilar. Shuning uchun ushbu muammoni hal etishda biz tomondan fonetik ritmika usuli yo'lga qo'yilmoqda. Ushbu mashg'ulot ham korreksion fanlar sarasiga kiruvchi fanlardan hisoblanadi.

Umumta'lim maktablarda zaif eshituvchi bolalar nutqini atrofdagi nutqiy va nonutqiy tovushlarni farqlash imkoniyatiga ham ega bo'ladilar, biroq eshitish qoldig'i mavjud bo'lsada ularning og'zaki nutqi prosodik jihatdan orqada qolishi, nutqiy nafas va ovozdan to'g'ri foydalana olmasligi, mayda motorikasidagi va umumiy tana harakatlaridagi o'ziga xos qiyinchiliklar yuzaga kelishi kuzatuvlarimiz davomida aniqlandi. Hatto-ki koxlear implantatsiyadan so'ng ham bolalar nutqini mustaqil o'zlashtira olmasligi, oilada bolalarning reabilitatsion davrining to'g'ri va to'liq olib borilishi holatlari juda ko'p uchramoqda. Buning oqibatida bolalarning nutqi rivojlanmay qolayapti. Bunday sharoitda koxlear implantli bolalarga ham, zaif eshituvchi bolalarga ham og'zaki nutqini shakllantirish va rivojlantirishda fonetik ritmika metodikasi xizmat qilishini aniqladik. Chunki fonetik ritmikada muayyan bir nutqiy materialni (tovush, bo'g'in, so'z, jumla va hz) tananing turli harakatlari bilan birgalikda, uyg'unlashtirib talaffuz ettirilishda bolalarga kinezioterapevtik ta'sir ko'rsatilib, unga nutqini butun tanasi bilan his etishga imkon beriladi. Fonetik ritmikaning asosida ritm yotadi. Bunday yondashuv natijasida kar va zaif eshituvchi bolalar 5-sinf dan boshlab umumta'lim maktablarda o'qishini davom ettirishi mumkin bo'ladi.

Hozirgi kunda koxlear implantatli amaliyot juda yaxshi yo'lga qo'yilib barchaning ongida bola endi hech qiyinchiliklarsiz tengqurlariga etib oladi degan fikr paydo bo'ldi. Ammo, agar jarrohlik amaliyotidan so'ng nutqiy reabilitatsiya yaxshi yo'lga qo'yilmasa, surdopedagog yoki logoped va oila tizimli yondashmasa bolaga unda paydo bo'lgan eshitish qobiliyati salbiy ta'sir etishi izlanishlarni davrida aniqlandi. Tibbiy, pedagogik va psixologik reabilitatsiya talab darajasida olib borilsagina koxlear implant bola organizmiga o'rnashadi, bola nutqini egallaydi va hamma kabi ijtimoiy hayotga tayyor bo'lib boradi. O'zbekistonda eshitish qobiliyati past bo'lgan 250 nafar bolaga koxlear implant o'rnatiladi. Bu haqda sog'liqni saqlash vazirligi matbuot xizmati ma'lum qildi.

Koxlear implantdan so'ng pedagogic-psixologik reabilitatsiya quyidagi ishlarni o'z ichiga oladi

- Nutqiy protsessorni sozlash (doimiy ravishda)
- Bolaning eshituv idrokini va nutqini rivojlantirish
- Bolani umumiy rivojlantirish
- Bola va uning yaqinlariga psixologik yordam ko'rsatish

Bunda bolaning eshituv idroki va nutqini rivojlantirish ishlari quyidagicha basqichlarda olib borilishi zarur

- Eshitishga o'rgatish
- So'zni idrok etish
- Bog'langan nutqni shakllantirish
- Mustaqil nutqni tushunish va undan foydalanishga o'rgatish.

Koxlear implantli amaliyotdan oldin boshlangan pedagogic-psixologik reabilitatsiya ishi CI dan so'ng ham davom ettiriladi.

Ushbu jarayonlarning o'z vaqtida, tizimli va to'g'ri tashkil etilishi oqibatida CI li bolalar sog'lom tengqurlari singari nutqni to'liq egallashlari mumkin degan nazariya bor. Ammo amaliyot-

da bu bilan bog'liq bo'lgan turli xil klinik, pedagogic-psixologik muammolar sababi hatto-ki CI li bolalar ham o'z tengqurlariga yeta olmayaptilar. Shunday ekan yuzaga kelayotgan pedagogi-psixologik muammolarning yechini topishga harakat qildik.

Fonetik ritmika mashg'uloti yuqorida sanab o'tilgan korreksion mashg'ulotlar, CI dan oldingi va ketingi korreksion –pedagogik reabilitatsiya jarayonlarining barchasida olib borilishi zarur deb hisoblaymiz.

Yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, fonetik ritmika - bu turli harakatlar (tana, bosh, qo'llar, oyoqlar) majmuasi bo'lib, muayyan nutq materialining (iboralar, so'zlar, bo'g'inlar, tovushlar) talaffuzi bilan uyg'unlashtirilgan nutqiy mashqlari tizimidir. Fonetik ritmika yaxshi kinezioterapiya hamdir va uning asosi ritm hisoblanadi degan ta'rifga asoslanib, usbu metodikaning korreksion imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda ENB bolalarga (jumladan CI li bolalar) audial, vizual, kinestetik ta'sir ko'rsatadi degan xulosaga kelindi va buning asosida fonetik ritmikada:

Mayda va umumiy motorika harakatlari rivojlantiriladi; (harakat ritmi va muvozanat)

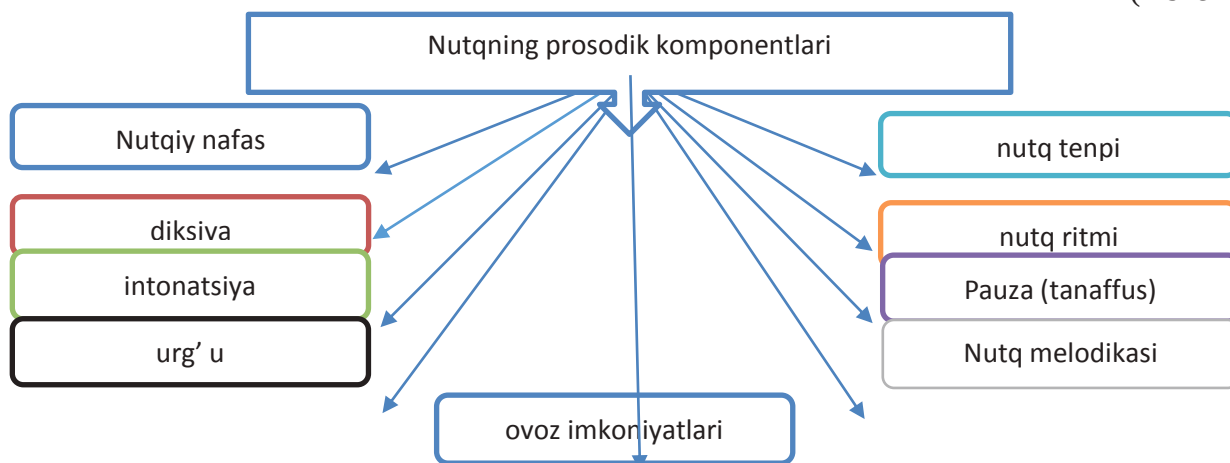
nutqning prosodic tomoni shakllantiriladi va rivojlantiriladi;

talaffuz ko'nikmalari shakllantiriladi va rivojlantiriladi;

nutqni eshitib idrok qilish qobiliyati shakllantiriladi va rivojlantiriladi.

Shu o'rinda nutqning prosodikasi nima?, degan savolga quyidagi 1- sxemada javob beramiz

(1-sxema)

Nutqiy nafas – bu og'izdan qisqa va chuqur nafas olib, nafas **chiqarish paytida havoni oqilona taqsimlash va bir vaqtning o'zida turli xil tovushlarni talaffuz etish jarayoniga aytiladi**
Diksiya (lot. dictio – talaffuz) – so'zlarni aniq, ravshan talaffuz etish, so'zlash usuli. Nutq madaniyatining asosini tashkil etadi.

Intonatsiya (lot. Intono – baland? talaffuz qilaman) (tilshunoslikda) – nutqning ohangi, uning maromiy-musiqiy tomoni; tovushning navbatma-navbat yuqorilashishi va pasayishidir. Intonatsiya nutqning sintaktik ma'nolari (darak, so'roq, buyruq)ni ham ifodalaydi. Nutq qaratilgan ob'yektga bo'lgan so'zlovchining munosabati, hissiyoti so'zdagi Intonatsiyada namoyon bo'ladi. Yozuvda Intonatsiya qisman tinish belgilari orqali ifodalanadi. Nutqning stilistik xususiyatlarini farqlashda, uni shakllantirishda ham intonatsiya ma'lum rol o'ynaydi.

Urg'u (aksentema) bu- gapdagi biror bir bo'lakning boshqalariga nisbatan balandroq aytilishi yoki so'zagi biror bir bo'g'inning boshqalariga nisbatan kuchliroq talaffuz etilishidir. Urg'u nutqni

yanada tushunarliroq qilishga yordam beruvchi lingvistikanin yana bir bo'lagidir.

Nutq meladikasi - ma'lum tilga xos ohang vositalari majmui bo'lib, monotonlikdan qochish imkonini beradi.

Nutq tempi - utqning talaffuz tezligi bo'lib, so'z mazmuni va talaffuz uslubi-ga bog'liq ravishda ma'lum bir qismlarini tezlashtirish yoki aksincha, sekinlashtirishdir. Ritm-ma'lum vaqt oralig'ida semantik yoki ekspressiv ma'noga ega bo'lgan nutq ele-mentlarining ketma-ket almashinib turishidir. Matn shakllantiruvchi vositalaidan biridir.

Pauza (tanaffus)-ovozning ma'lum vaqtga to'xtashidir, nutq elementlarini aytilishidagi tanaf-fuslar. Pauzalar nutq oqimini to'xtatadi, bu esa tinglovchilar tomonidan nutqni idrok etilishni os-onlashtiradi.

Ovoz imkoniyatlari bu – ovozning kuchi, balandligi, tembri, ohangi va hz.

Shunday ekan prosodika yordamida eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning talaffuz kam-chiliklarini bartaraf etish mumkin. Bunda bolaning yoshnii, individual xususiyatlari, nuqsonning darajasi va intellectual salohiyatini inobatga olgan holatda yondashish lozim. Bolaning shu xusu-siyatlariga mos she'r, hikoya, matn va nutqiy monologlar tanlanadi. Nutq prosodikasi ENB bola uchun muloqot vaqtida muhim ahamiyatga ega. Nutq prosodikasini rivojlantirishda musiqa va harakatlardan foydalanish yanada samarali bo'ladi.

Eshitishida muammoso bo'lgan bolalar og'zaki nutqini rivojlantirishga qaratilgan barcha ja-rayonlarning boshlang'ich etapi fonetik ritmika bo'lishi zarur deb hisoblaymiz, chunki L. Vigodskiy, Luriya, Pfafenrod va Vlasovalar qolaversa Pulatovalar ham nutqning harakat bilan rivojlanishini ilmiy tasdiqlaganlar. Bunda harakat nutqning stimulyatori desak mubolag'a bo'lmaydi.

Fonetik ritmika mashg'ulotlarinig metodikasi maqola uchun foydalanilgan adabiyotlar ro'yx-atida keltirilgan. Fonerik ritmika mashg' uloti eshitishida nuqsoni bo 'lgan bolalarda maktab inter-natlarida; oilada sharoitida; inklyuziv sinflarda olib borilishi maqsadga muvoffiq deb hisoblaymiz.

Adabiyotlar

1. Ishmatova, O. S. (2022). Korreksion mashg'ulotlarda eshitishida nuqsoni bor bolalarning og'zaki nutqini fonetik ritmika orqali rivojlantirish. *chirchiq*, 1(1), 70.
2. Ishmatova, O. S. (2022). Mavzu: Eshitishida nuqsoni bor bolalarni estetik tarbiyalashning muhim omil. *uzbek scholar journal*, 10, 333-336.
3. Ishmatova, O. S. (2022). Fonetik ritmika texnologiyasini qo'llashda akt ning roli. *eurasian journal of academic research*, 2(12), 781-786.
4. Ishmatova, O. S. (2022). Role of phonetic rhythm in correction of speech defects. *galaxy international interdis-ci-plinary research journal*, 10(11), 487-491.
5. Xusnuddinova, z. x. (2023). Alohida ehtiyojli boshlang'ich sinf o'quvchilarining og zaki nutqini rivojlantirishda yangi metodikalar va ulardan foydalanishning amaliy asoslari. ta'lim tizimida yangi metodikalar va ulardan foydalan-ishning amaliy asoslari, 1(1), 365-368.
6. Ishmatova, O. S. (2023). Phonetic rhythmic exercises in working on speech sounds. *ACADEMICIA: An Interna-tional Multidisciplinary Research Journal*, 13(1), 79-85.
7. Ishmatova, O. (2023). The effectiveness of using phonetic rhythm in speech development of children with special needs. *science and innovation*, 2(b5), 232-236.
8. Ishmatova, O. & Xolmirzayeva Z. (2023, january). Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning rivojlanishida oilaning ro'li. in *международная конференция академических наук* (vol. 2, no. 1, pp. 21-25).

Raxmatova D. A. Duduqlanuvchi bolalarning nutqiy rivojlanishining o'ziga xosligi	452
Turdaliyeva Sh.H. Maktabgacha yoshdagi bolalarga o'qishni o'rgatishning didaktik asoslari	457
Sherqo'ziyeva D.A. Ixtisoslashtirilgan imkoniyati cheklangan bolalar maxsus maktab o'quvchilarini ekologik savodxonlikka o'rgatish yo'llari	461
Сергей Александрович Завражин. Марина Михайловна Фомина. Особенности профессионального самоопределения подростков группы социального риска	463
Попова Ю. Ю., Агаджанова А.В. Кинезиологический подход в преодолении речевых нарушений	466
Талипова М. Проблемы инклюзивного образования и перспективы развития психологии в Узбекистане	469
Пулатова Д.А. Возможности смешанного обучения как фактор подготовки кадров для инклюзивного образования	474
Dehqonova M G'i. Ikromova F. M. Alohida ehtiyojga ega bolalarda o'zini - o'zi anglash va o'zini - o'zi qadrlashni pedagogik-psixologik diagnostikasi	476
Попова Ю.Ю., Журбенко М.Э. Дислексия и дисграфия у детей.....	479
Xusanova D.A. Inklyuziv ta'limning samarali va tizimli jihatlari	482
Заирова Н.Б., Игамбердиева К.Ш. Влияние билингвизма на развитие ребенка	485
Заирова Н.Б. Коррекции в логопедической работы при устроение речевые нарушения у детей младшего школьного возраста	488
Маматова А.В, Sherqo'ziyeva D. A. Umumta'lim maktablari va maktabgacha ta'lim tashkilotlari tizimida inklyuziv ta'limni barqaror rivojlantirish istiqbollari.....	495
Муродова Ш.Д. Педагогическая и психологическая поддержка родителей детей с ограниченными возможностями.....	498
Samandarova A. Umumta'lim maktablari va maktabgacha ta'lim tashkilotlari tizimida inklyuziv ta'limni barqaror rivojlantirish istiqbollari	501
Shamsiyeva S.Y. Maktabgacha yoshdagi nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar shaxsi rivojlanishiga jamoaning ta'siri.....	504
Salixova G.M. Maktab, oila va mahalla hamkorligini takomillashtirish maxsus extiyojli o'smir bolalarda ijtimoiylashuv sifatlarini shakllantirish	507
Xayitov L.R., Egamberdiyeva F. Intellektual rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarni ta'lim jarayonida kasb-hunarga yo'naltirish	589
Xayitov L.R., F.Abdusalomova. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutq kamchiliklarining aqliy rivojlanishiga ta'sirini o'rganish va uni bartaraf etish yo'llari	592
Toshturdiyeva Z.D. Nutq nuqsonlarini bartaraf etishda hozirgi zamon logopedining roli	595
Egamberdiyeva Sh.A. Aqli zaif bolalarni o'rganishning pedagogik-psixologik jihatlari	600
Xayitov L.R., Umarova K. Psixik rivojlanishida nuqsoni bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarning dialogik nutqini o'yin faoliyatida rivojlantirish	603
To'yrova M.M. Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarni inklyuziv muhitga muvaffaqiyatli moslashtirish masalalari	605
Temurova G.X, Jalilova S. Autizmli bolalarni korrektsiyalashda kompyuterli o'yinlarni yaratish	607
Abdullaeva Sh.I. Inclusive pedagogies: empowering children with disabilities through in formation technology education.....	611
Rahimova M.I. Alohida yordamga muhtoj bolalar ta'lim-tarbiyasi, Oilada va jamiyatda o'z o'rnini toptirish	614
Pulatova D.A. Aralash ta'limda sub'ekt faoliyati rotatsiyasi	617
Dehqonova M. G'. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar emotsional intellekt operatsiyalari xususiyatlari	619

Amirsaidova Sh.M. Xojiakbarova R.M. Maktabgacha yoshdagi daun sindromli bolalar- ni elementar marematik tasavvurlarni shakllantirishda numikon metodini qo'llashning afzallikla ri.....	621
Karimova N. R. Imkoniyati cheklangan bolalarning huquqi va ularga qaratilgan e'tibor	625
Xusnuddinova Z.X. Alohida yordamga muhtoj (ko'rishida nuqsoni bo'lgan) bolalarning maxsus va inklyuziv ta'limida o'qitishning zamonaviy korreksion-pedagogik texnologiyalari.....	628
Xayitov L.R., Komilov O. Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning nutqini o'stirish texnologiyalari	631
Xayitov L.R. Bo'lajak defektologlarni kasbiy-metodik tayyorgarligini rivojlantirish	632
Haqberdiyev J. A, Oybekova M. Koxlear implantli bolaning nutqini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	635
Toshpulova N. Maktabgacha yoshdagi aqliy rivojlanishida muammosi bo'lgan bolalarni maktab ta'limiga o'rgatishda sistemali yondashish	638
Pulatova D.A. Oliy ta'limda aralash ta'limni tashkil etishning ilmiy-nazariy asoslari	642
Salixova G.M. Maktab, oila va mahalla hamkorligini takomillashtirish maxsus extiyojli o'smir bolalarda ijtimoiylashuv sifatlarini shakllantirish	647
Xasanova M.M, Shodmanov Q.O. Rivojlanishida nuqsoni – diqqat yetishmovchilik sindromi bor bolalarning tibbiy rehabilitatsiyasi masalalari	650
Sadirova K., Abdullayeva M. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar nutqini tasviriy faoliyat jarayonida rivojlantirish.....	653
Заирова Н.Б., Шукуруллаева Х.Ш. Важность артикуляционной гимнастики для дошкольников при устранении и профилактики нарушения речи	655
Попова Ю.Ю. Особенности эмоциональной сферы детей с ранним детским аутизмом.....	659
Тахирова М.Э. Логопедическая ритмика как средство развития речевых, двигательных и познавательных способностей детей с нарушениями речи	661
Dehqonova M.G' Alohida ehtiyojga ega bolalardagi o'smirlik davri stress holatlarini diagnostik va korreksion yoritilganligi.....	663
Kaxxarova M.M. Mustafayeva R.M. Bola shaxsini rivojlanishida nutqni roli.....	666
Xusnuddinova Z. X. Alohida yordamga muhtoj bolalarning maxsus va inklyuziv ta'limida o'qitishning zamonaviy korreksion-pedagogik texnologiyalari.....	668
Abutova Sh.O', Nizamova M.R. Logoritmik mashg'ulotlarda talaffuzini rivojlantiruvchi mashqlarni qo'llash	671
Arifxodjayev G'. S. Isarova Shoir Bozorbekovna. Ko'zi ojiz bolaning hayoti va kundalik faoliyati uchun predmetli tasavvurlarni idrok etishni o'rgatish usullari	673
Aralova I. M. Aqliy nuqsonga ega bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishning mazmuni va nutqini tekshirish usullari	677
Baxritdinova G.E. Bolalarda uchraydigan tovushlar talaffuzidagi kamchiliklarni bartaraf etishda logopedik texnologiyalardan foydalanish.....	680
Abdujabborova M., Aqliy rivojlanishda muammosi bo'lgan o'quvchilarni savodga o'rgatishning lingivistik asoslari.....	684
Temurova G.X. Kelajak avlod tarbiyasida mehnatning roli	687
Ishmatova O.S. Alohida ehtiyojli bolalar fonematik idroki va uning rivojlanganlik darajasini tekshirish metodikalari.....	691
Akramova X.S. Abatbayeva A.J. Inklyuziv guruhlarda aqli zaif bolalar tovush talaffuzining buzilishini korreksiyalash.....	697
Akramova X.S, Akramova M.M. Koxlear implantant bolalarda nutq nuqsonlarni korreksiyalash	700
Хакбердиев Ж.А. Логоритмика, как форма коррекционно-логопедической работы по преодолению заикания у детей	702
Ishmatova O.S. Alohida ehtiyojli boshlang'ich sinf o'quvchilar nutqini rivojlantirishda fonetik ritmika texnologiyasining korreksion imkoniyatlari.....	705